
BOEKBESPREKING

DR. TH. C. VRIEZEN, *Hoofdpijnen der Theologie van het Oude Testament*. Wageningen, H. Veenman & Zonen, 1949, 302 bls. — Prys geb. f 9 75.

Prof. Vriezen, die bekende werksame en produktiewe Outestamentikus van die Universiteit van Groningen het met hierdie werk sonder enige twyfel 'n groot diens bewys aan almal wat Teologie

studeer en belangstel in die godsdienstige inhoud en waarde van die Ou Testament. Dis wel merkwaardig dat daar nog nooit 'n dergelike werk van Nederlandse kant verskyn het nie. Die enigste wat in die Nederlandse taal uitgegee is in hierdie en die vorige eeu is vir sover my bekend 'n vertaling, nl. van die *Vorlesungen über die Theologie des Alten Testaments*, van G. F. OEHLER, postuum in 1873/4 uitgegee en 5 jaar daarna deur DR. J. HARTOG, Doopsgesinde predikant van Utrecht vertaal en by Kemink & Zoon verskene. Wel is die inhoud van die Ou Testament van godsdiens-historiese kant behandel in die standaardwerk van KUENEN, *De Godsdienst van Israel* 1869 v. en 60 jaar later opnuut deur sy leerling en tweede opvolger EERDMANS in 'n gelyknamige werk, in 1947 opnuut verskene in 'n nuwe bewerking nou in die Engelse taal en het VALETON in Chantepie de la Saussaye se *Lehrbuch der Religionsgeschichte* die godsdiens van Israel behandel en OBBINK SR. in die serie *Groote Godsdienste* 'n uitnemende kort skets daarvan gegee. Maar dis tog merkwaardig dat so 'n teologies geïnteresseerde en ontwikkelde volk as die Hollanders so weinig eg teologies op die gebied van die Ou Testament gelewer het. Hier het werklik 'n ersond ontstaan, met die voldoening waarvan Vriezen in sy bogenoemde boek 'n gelukkige begin gemaak het.

Vriezen is by die uitwerking van sy stof getrou gewees aan wat hy eenmaal (in die *Inleiding tot de Theologische Studie* samengesteld door de Faculteit van Godgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit van Groningen, 1946, bl. 41) geskryf het: „De O.T. ische theologie leert men niet goed uit een boek, maar alleen uit het O.T. zelf. Alleen door veel te exegetiseren kan men den God van Israel leren kennen.” Vanselfsprekend blyk die hele geskrif deur dat die skrywer van die leerboeke op hierdie gebied verskene wel degelik op die hoogte is en self ook daarvan geleer het. Maar meer as tot die teologiese beskouings oor die O.T. lei hy ons tot die O.T. self. Die boek word beskeie genoem „Hoofdlijnen” maar daar is weinig onderwerpe uit die groot rykdom van teologiese gegewens van die O.T. wat Vriezen nie behandel of raak nie. 'n Volledige leerboek van O.T.iese Teologie wil dit nie wees nie, soos reeds uit die ontbreek van 'n behandeling van die geskiedenis van die leervak en van 'n literatuuroorsig blyk. Uitnemend lyk my die hoofgedagte, die „ene, alles beheersende” van die boek dat die O.T. ons die God van Israel nie leer ken as die God van heiligheid alleen nie, maar as Diegene wat as Heilige gemeenskap met Sy volk het. Hierdie hoofgedagte word in die VIde hoofstuk helder uiteengesit onder die titel „Het karakter der oudtestamentische Godskennis als gemeenschapsverhouding van de heilige God met de mens”. Hier word seker 'n gesonde teenwig gegee teen oorbeklemtoning van die heiligheidsgedagte in 'n teologiese bostroming en ook wel O.T.iese literatuur van ons dae. Nugterheid en 'n weiering om hom deur numo-

diese beskouings en hipoteses te laat meesleep kenmerk die hele boek.

In 'n inleidende deel van ongeveer 80 bladsye behandel die skrywer die belangrike onderwerpe van: Die Christelike Kerk en die O.T., Die historiese karakter van Israel se Godskennis, Die leidende geestelike gedagtes van die O.T.iese geskrifte, Die O.T. as Woord van God en Die onderstelling, taak en metode van die O.T.iese Teologie.

Die behandeling van hierdie onderwerpe is van heel ongelyke lengte en ook wel verskillend van gehalte. Die historiese uiteensettings lyk my aanmerklik beter geslaag as die sistematies-teologiese, hoewel ook daarin die hoofsaak m.i. reg gestel word en tereg sowel teen die historisme as teen sekere teses en uitgroeiels van die dialektiese teologie stelling geneem word. Die betoog in die sistematiese hoofstukke gaan somtyds minder vlot en die redenering word te veel onderbreek. Hoofstuk III met sy raak tipering van die vernaamste skrywers en geskrifte van die O.T. lyk my die beste geslaag.

Met Hoofstuk VI begin die behandeling van die inhoud van die O.T.iese Teologie. Hier stel die skrywer tereg as karaktertrek van die O.T.iese Godskennis die gemeenskapsverhouding tussen die heilige God en die mens, dus nie alleen die heiligheid van God nie en nog minder met Pedersen die gemeenskapsverhouding as 'n natuurlike, as vanselfsprekende, aan die Israelitiese voorstelling van God en die siel inherente. Die mees sentrale uitdrukking vir die geloof of godsdiens van die O.T. is *jir'at Jahwê* „vrees (nie angs nie, eerder eerbiedige vertroue) vir die Here (die Verbondsgod)”. Die verbondsverhouding is nie 'n verdragsverhouding van „partners” nie, maar 'n lewensgemeenskap uitgaande van Jahwê. Simbool van die sekerheid van die gemeenskap van die heilige God en die mens is die voorstelling van die geskape wees na die beeld en gelykenis van God waardeur enersyds die absolute onderskeidenheid van God en mens andersyds hulle verbondenheid uitgespreek word.

In die volgende hoofstukke word die Godsvoorstelling en mensbeskouing van die O.T. behandel; daarna volg „Die verkeer van God en mens”. Onder hierdie gesigspunt word die behandeling van die Openbaring en die Woord in die O.T. gegee. Dit is ewe verrassend as belangwekkend en m.i. juis. Dit is bewus gedoen in teenstelling tot „de nieuwe theologie” wat die Woord en die Openbaring as sodanig sentraal stel. Woord-openbaring het volgens die skrywer wel 'n beslissende plek in die verwesenliking van die koninkryk van God, maar die gemeenskap van God en mens is die sin en doel van die Openbaring.

Belangwekkend is ook in hierdie hoofstuk die behandeling van die versoeningsvoorstellings van die O.T. Tastend, versigtig afwegend en sonder om die verskillende voorstellings in die dwangbuis van een dogmatiese opvatting te probeer saampers word die gegewens van die O.T. nagegaan.

In die Xde hoofstuk is die etiek aan die orde onder die opskrif „Het verkeer van mens en mens“. Hier word alle nadruk gelê op die religieuse karakter van die O.T.iese etiek. Die vraag of die gesindheidsonde in die O.T. voorkom word teen Eerdmans e.a. bevestigend beantwoord en met o.i. afdoende bewyse.

Die boek sluit af met 'n hoofstuk onder die titel „God, mens en wêreld, Heden en toekomst“ waarin die vrae van skeppingsgeloof, universalisme en eskatologie behandel word. Die laaste word m.i. wel wat summier bespreek. Sy betekenis is groter as wat mens uit die weinig daaraan bestede bladsye geneig sou wees op te maak. Is dit nie juis ook die heilsverwachting wat 'n spesiale besit van Israel in onderskeiding van die ander volke was en wat soos 'n goue draad deur die hele O.T. loop? Ook die kwessie van die oorsprong van die heilsverwachting kon meer aandag gekry het as net in 'n voetnoot. Maar moontlik het die skrywer gemeen dat die heilsverwachting breed genoeg in die boekwerk van Edelkoort uiteengesit is.

Inderdaad is in die boek van Vriezen die hooflyne van die Teologie van die O.T. getrek en duidelik sowel as oortuigend aangewys. Waar mens soos die resesent soseer op al die hoofpunte met die skrywer saamstem kom kritiek op besonderhede min of meer as 'n bepaalde spesery na die maaltyd. Vriezen se transskripsie van Hebreeuse woorde is my te onnoukeurig en sou so gemaklik in wat wetenskapliker baadjie gestee kan word. Waarom *‘olam habba* en *hazze* wat deur slordige studente seker *ólam hábba* en *házzé* gelees sal word in pleks van *‘olām habbā* en *hazzé* en waarom nie *mal'āk mēlis* nie in pleks van *malak melis* met gevaar van penultima beklemtoning? Die skrywer se eksegese van die Kain en Abel offerperikoop deel ek nie, ewemin as sy uit sy inleiding in die Servire-reeks bekende opvatting van Hooglied as aanhangsel aan Spreuke. Hoofstuk V is wel ekstra kort en op bl. 77v. word die inhoud van die O.T.iese teologie m.i. wel te seer aan die band van „de blijvende, voor het Christelijk geloof beheersende elementen van Israels religie“ gekoppeld. Die twee lyne deur Sellin in sy O.T.iese Teologie onderskei, kom ook in die Christelike kerk meer-male tesame voor en albei is blykbaar deur God gewild. Dat *Sebā'ót* as 'n eie Godsaanduiding en as pluralis intensitatis opgevat moet word, dus soveel as Almag, Almagtige lyk my onseker: *sābā* is tog meer leërskaar as mag. Dit is vreemd dat by die bespreking van die heiligheid van Jahwē die belangrike boek van Hänel onvermeld gelaat is. Dat die Prediker so sterk aan Gods heiligheid sou vashou (bl. 101) kan moeilik so gesê word; die woord heilig kom in sy boek nooit van God voor nie, slegs eenmaal van die heilige stad. Die skrywer verwerp die gedagte van 'n Israelitiese troonbestygingsfees van God geheel (bl. 132): 'n artikel van Prof. Bentzen in ons volgende nummer belig 'n ander sy van die saak. Ook van kultiese profete wil die skrywer nie weet nie

(bl. 201); hy sal die meermale optrede van profetiese stemme in die Psalms dan moeilik kan verklaar. Bl. 212 is Jer. 43:3v. 'n drukfout vir Jes. 43:3 v. Bl. 216 is „lossing” verkeerd (sien bl. 212) vir „loskoop”. Die verwysing bl. 270 Lievestad: *Guds straffende Rettfertighed* is onvolledig. Dat die oordeel oor die sonde eers gevel word op grond van die daad (bl. 276) is m.i. minder juis, sien Lev. 19:17 en 18 en die „gemeenskapsverhouding liefhê” as Godsgebod Miga 6:6. Dat volgens Gen. 1 die waters daar voor die skepping was (bl. 284) veronagsaam die 1ste vers. Dat die waarde van die Prediker lê in die ontmasker van die menslike rede (bl. 287) mag waar wees, maar dis seker nie die bewuste bedoeling van die Prediker self nie.

Professor Vriezen word gelukkigwens met sy dapper en welgeslaagde onderneming van eindelijk eens 'n suiwer Nederlandse teologie van die O.T. te laat verskyn en die uitgewer met die keurige vorm waarin hy dit aanbied, 'n waardige selfs na die formaat gelyksoortige teenhanger van die bekende dele van die reeks „Theologia”.

11 Mei 1950.

B. GEMSER.
